

2

– Žinai, ką tau pasakysiu, – ištarė senis, bet paskui nutilo.

Nežinojau, ką man nori pasakyti. O galbūt net ir nelabai norėjau jo klausytis. Sukroviau visus daiktus į „Grand Cherokee“ bagažinę ir pamaniau, kad viskas baigta.

– Jeigu padėsi man iškrauti juos namuose, duosiu tau penkis dolerius.

Tada rimtai susimąščiau.

Visų pirma, jau kai pasilenkęs rinkau tą šlamštą ir kroviau į prekybos centro vežimėlį, užuot dar kartą pastūmęs senį ir bėgęs pas draugus, jutau, kad jie kaip reikiant mane varsto žvilgsniais. Viską puikiai įsivaizdavau: Sonis pikt-džiugiškai šypsosi, Derekas kandžiai vaiposi; Žąsinas nutaisęs kvailio, o Luisas – idiotišką miną: juk tokie jiedu jau buvo nuo gimimo. Jei būčiau įsėdęs į „Grand Cherokee“, bent jau kelioms valandoms būčiau jų atsikratęs. O gal būčiau pratempęs pas senį iki vakaro ir iki rytojaus jų nesutikęs. Juk jei nori įžeisti, išsilieji ant karštųjų, antraip nėra jokios

prasmės. Tad turėdamas galvoje šiuos dalykus seniui privalėjau pasakyti „taip“.

Antra išplaukia iš to, ką pasakiau prieš tai – mano draugai ir taip jau abejojo, ar esu kietas, o jei būčiau įsėdęs į automobilį, nebūčiau pataisęs situacijos, anaiptol. Ir dėl to turėjau pasakyti „ne“.

Ir trečia, visada gali prisireikti penkių dolerių.

Tikrai gali prisireikti.

Bet aš ne kvailas.

– Kaip paskui grįšiu? – paklausiau senio, juk, savaime suprantama, jei jis turi tokį automobilį, gyvena gana toli nuo prekybos centro.

Džonas Karteris gūžtelėjo pečiais.

– Namuose turėtų būti senas dviratis, galiu tau jį paskolinti, vis tiek jau neįstengiu ant jo užsėsti. O jei nerasiu dviračio, parvešiu tave atgal. Ką manai?

Apsimečiau, kad galvoju, norėjau pasirodyti kietas. Prisimerkęs įdėmiai žvelgiau į horizontą ir perbraukiau ranka sau per smakrą. Na gerai, reklamos stende skaičiau, kokius filmus rodo, bet tas stendas buvo tolokai: nelengva įžiūrėti! Kai pagaliau įstengiau perskaityti pavadinimą „Įkaitai“ – naujausias filmas su Briusu Vilisu, atsakiau seniui „sutarta“.

Atidarė dureles. Turbūt kadaise ta „Grand Cherokee“ buvo raudonos spalvos, bet dabar tepriminė sergantį flamingą. Na, buvo beveik balta su keliomis rožinėmis dėmėmis. Šonai, kapotas nubraižyti; kur ne kur – piršto pločio rūdžių ruožai. Tikrai baisi. Bet kas aš toks, jog teisčiau? Įsėdau ir

vos ne vos uždariau dureles, nes jos taip girgždėjo, kad net baisu. Bijojau, kad gali nukristi.

– Kai buvau jaunesnis, maniau, kad vyras turi turėti gražią mašiną.

Variklį užvedė iš antro karto.

– Ir ką? Kas nutiko?

Ijungė atbulinę pavarą ir nežiūrėdamas į galinio vaizdo veidrodėlį išvažiavo iš automobilių stovėjimo aikštelės.

– Supratau, kad graži mašina verta tiek, kiek vertas geltonas švarkas. Ar turi geltoną švarką?

– Ne.

– Būtent! Bet esi gyvas.

– Ui, kokia gili mintis, – padariau išvadą.

Man ji šiek tiek per gili. Sėdėjau sau ir tylėjau, tikėdamasis, kad daugiau nesidalins tokiais išminties perliukais. Įbedęs akis žiūrėjau pro stiklą į priekį visas įsitempęs, nes nelabai pasitikėjau senio vairavimu. Ar jis dar mato? Jei tik prireiks, buvau pasirengęs šaukti „stabdyk!“ arba „atsargiai!“ ar bet ką kita. Ir dar: jis kalbėjo žemu, labai kimiu balsu tarėsi per antroje vakaro pusėje rodomus filmus, kurie iš pradžių atrodo įdomūs, o paskui nulūžti ant sofos.

Netardamas nė žodžio vežė mane senuoju magistraliniu keliu. Ir kaip tik tada, kai jau norėjau pareikšti, jog gana tolokai nuvažiavome, išsuko į neasfaltuotą, už kalnelio vedantį kelią. Nuo magistralinio kelio namelio nesimatė, bet kaip tik už kalnelio ir stovėjo lūšnelė, kuri iš tiesų atrodė geriau nei maniškė. Supraskit, su maniškiu namuku nesunku konkuruoti.

Priešais namą tikrąja žodžio prasme stūksojo kalnas gelžgalių ir automobilių nuolaužų, sulaužytų sofų ir perpus suskaldytų buitinių elektrinių prietaisų, tarsi koks milžinas juos būtų trunkęs.

– Čia medžiagos, iš kurių gaminu, – paaiškino, nors nieko jo neklausiau; ir mano namuose pilna šlamšto bei senienų, bet ne tiek. – Niekuomet nežinai, ko gali prisireikti, o ko ne, – kalbėjo toliau, nors buvo aišku, kad nelabai jo ir klausausi, tačiau tuo pat metu tas baisus didžiulis blizgančių nuolaužų kalnas traukė mane.

Pervažiavo kiemą, prasuko pro skalbimo mašinas ir pastatė „Grand Cherokee“ skersą priešais namą.

– Jau beveik viskas, paskutinis mohikane, – išjungdamas variklį tarė man.

Tada išlipome ir aš pagalvojau, kad šį kartą durelės tikrai nukris.

Kaip tik tą akimirką išvydau tą daiktą. Ne, jis nebuvo paslėptas, anaip tol, stovėjo kone kiemo viduryje, už nuolaužų kalno. Tikrai išsižiojau iš nuostabos, nes nesitikėjau tokio daikto išvysti kieme senio, kuris jau abiem kojom buvo karste.

Pamačiau lėktuvą.

Tik jis vienas švytėjo visame tame lūšnyne. Namas ir kiemas atrodė lyg sąvartynas, o lėktuvas, regis, buvo nublizgintas vašku.

Labai gražus.

Saulėje spindėjo metalinis propeleris, sparnai buvo pritvirtinti kabinos aukštyje, nudažyti raudona ir balta spalvo-

mis. Tikrai raudona spalva, ne tokia kaip senio automobilio. Stovėjo ant dviejų didelių ratų, įtaisytą iš karto už variklio, o lėktuvo uodega lietė žemę, tarsi kokio pakilti pasiruošusio paukščio.

– O šitas? – sušnibždėjau.

– Čia nuostabus dalykėlis, mielas drauge. Jei norėsi, vieną dieną paskraidinsiu tave.

Ne, net jei ir sumokėsi, pagalvojau. Iš esmės man nepatinka aukštis: labiau mėgstu stovėti savomis kojomis tvirtai ant žemės; mano manymu, ten jos ir turi būti. Be to, nepasiklioviau juo, kai reikėjo kartu važiuoti automobiliu, tai ką jau kalbėti, jei reikėtų skristi. Tačiau šito nepasakiau.

Taigi tasai senis buvo pilotas?

– Ar gali sudėti šiuos daiktus šalia tos didžiulės krūvos, kol paieškosiu tau dviračio?

Pagalvojau, kad dviratis užkastas po gelžgalių kalnu ir tikriausiai bus bent jau be vieno rato, paskui per kelias minutes iškroviau senio daiktus. Kai baigiau, Karterio niekur nesimatė, tad nubėgau prie lėktuvo, nes norėjau jį apžiūrėti iš arti. Šakės, nuo tos akimirkos, kai išvydau tą lėktuvą, norėjau juo paskraidyti!

Dvivietai, sėdynės viena už kitos, tarsi koks dviratis tandemas. Šį lėktuvą galima valdyti tik iš grindų kyšančiu strypu, o ne vairiuku, kurį matome per filmus.

– Patinka? – sukarkė man už nugaros, kad net išsigandau.

Vietoj dviračio laikė padėklą iš skardos, ant jo – dvi stiklinės ir pilnas ąsotis, regis, limonado.

– Gražus, – atsakiau. – Labai gražus.

– Čia „Piper Super Cub“.

– Kas „Super“?

Lėktuvas buvo toks mažas, kad niekuomet nebūčiau galėjęs apibūdinti jo kaip „super“. Tačiau man visuomet buvo sunku suvokti tam tikrų žodžių prasmę, ir dar, tikrai ne aš turėčiau nupasakoti lėktuvus bei kitus dalykus.

– Pagamintas tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt penktais metais. Nors jam penkiasdešimt metų, gerai atrodo, tiesa?

Daug geriau nei tu. Sukosi ant liežuvio galo, bet nutylėjau. Senis padėjo padėklą ant mašinos kėbulo ir pripylė limonado į abi stiklines iki pat krašto.

– Nuo kada jis neskraido?

Senio veidas apsiniaukė. Laikė rankose tas dvi stiklines, na, jos atrodė pakibusios ore, tarsi seniui būtų išsikrovusios baterijos ir jis būtų sustingęs iš liūdesio.

– Jau keleri metai neskraidau juo. Bet galima skristi nors ir dabar, prižiūriu, kad puikiai veiktų.

Linktelėjau mėgindamas nutaisyti protingą veido miną. Paskui paėmiau vieną iš dviejų stiklinių, bet galbūt turėjau palaukti, kol jis man pasiūlys. Tačiau... pirma, jis nesijudino, ir antra, niekas kitas tau taip neprimena, kad esi labai ištroškęs, kaip limonado stiklinė.

– Į sveikatą, – prisiminiau pasakyti, prieš išgerdamas limonadą.

Skanus. Galbūt truputį trūko cukraus, bet vienu mauku jį išgėriau.

– Į sveikatą, – atsakė senis.

Ir dar pridūrė:

– Ateik, Rastai, parodysiu tau vieną dalyką.

Kai išgirdau jį tariant mano vardą, na, prisiekiu Dievu, pajutau kažką viduje, gal dėkingumą ar ką, juk jis prisiminė mano vardą. Nusekiau paskui senį, dzingsėdamas stikline į diržo sagtį.

Už namo stovėjo kažkas panašaus į garažą. Savaiame suprantama, jo mašinos, nors galbūt jau kokius dvidešimt metų pamiršdavo ją ten statyti. Karteris atlapojo medines duris, viskas tik subraškėjo, sugirgždėjo.

– Reikėtų patepti alyva, – tarė. – Bet niekad neturiu laiko...

Žinoma, pagalvojau, turi daug darbų, ar ne? Lauki eilėje pašte. Lauki eilėje pas gydytoją. Lauki eilėje, kad parke galėtum atsisėsti ant suoliuko.

Na, nesvarbu.

Sakiau jums...

Tas pastatas labiau panėšėjo ne į garažą, o į netvarkingą dirbtuvę. Ten stovėjo įrenginių, kurių niekuomet anksčiau nebuvo matęs, tad negalėčiau pasakyti, nei kas jie, nei kam jų reikia. Tačiau vidury stovėjo kažkas panašaus į statulą, tiesiog nešauna į galvą, kaip kitaip ją apibūdinti: galbūt žodis „skulptūra“ geriausiai tinka. Šiaip ar taip, ji buvo padaryta iš šen bei ten surinktų metalo gabalų. Be abejonės, iš to atliekų kalno.

Supraskit, aš nieko nenusimanau apie meną, iš tiesų nieko apie nieką nenusimanau. Taip sako ponias Saimons,

anglų kalbos mokytoja, ir galbūt ji teisi, tačiau tie susukti ir sulituoti gelžgaliai man visai patiko.

– Geras, – tariu seniui.

– Ačiū, – atsakė jis. – Dar nesugalvojau pavadinimo. Paprastai palaukiu, kol suvokių, kas tai!

Ir prapliupo juoktis.

Viename dirbtuvės kampe stovėjo balionas. Baltas, naujas, su peršviečiamu vamzdeliu, prijungtu prie plastikinės kaukės. Toje netvarkoje jis krito į akis it koks įsibrovėlis.

Atkreipiau į jį dėmesį, ir senis pamatė, kad pastebėjau tą balioną.

– Čia mano deguonis, – paaiškino. – Na, atsarginis balionas. Kitą laikau name, kai prisireikia, būna greičiau.

– Kam jo reikia?

– Susigadinau plaučius rūkydamas. Daug rūkiau. O dabar, kai pavargstu, man reikia šiek tiek gryno deguonies, kad vėl galėčiau pasijudinti. Rastai, tu rūkai?

Papurčiau galvą. Neketinau jam aiškinti, kad nerūkau ne dėl sveikuoliškų pažiūrų, bet dėl to, kad man truputį šlykštu, be to, nelabai noriu išleisti rūkalams net ir dolerio.

– Šaunuolis, – pasakė. – Eikš.

Nusivedė mane į didelę salę, esančią greta dirbtuvės. Lubose – didžiuliai langai, pro juos skverbėsi šviesa, o palei sienas, kaip supratau, buvo išdėstyti jau užbaigti senio darbai.

– Mano parodų salė. Klientai čia ateina, apžiūri kūrinis ir retkarčiais nuperka kokį.

Negalėjau patikėti savo ausimis.

– Kaip suprast, ar už šiuos daiktus žmonės moka?

Atsakė ne iš karto, ilgokai žiūrėjo į mane, bet per trumpai, kad suprasčiau, ar supyko, ar dar kas.

– Na, – galiausiai ištarė. – Gerai. Kodėl?

Galbūt išraudau. Ten buvo karšta, juk tiek daug langų.

– Tiesiog pagalvojau, kad čia tik sulūžę daiktai, seni gelžgaliai...

Karteris linktelėjo.

– Todėl man ir patinka. Buvo atliekos. – Pažiūrėjo į mane, tarsi norėdamas įkalti į galvą, kad anksčiau tai buvo atliekos. – O dabar – menas. Ar bent jau man patinka galvoti, jog čia menas.

Aš pamąščiau, kad bus geriau, jei kalbėsiu mažiau. Tik prigludžiau ranką prie smakro, nes žinau, jog žvelgdami į meno kūrinį, turime paliesti smakrą.

– Na taip, žinoma, – pridūriau tikėdamasis, kad to ir pakaks.

Šiek tiek patylėjome stovėdami ir prakaituodami, nes tame kambaryje buvo karšta tarsi krosnyje. Paskui jis žengė kelis žingsnius link manęs.

– Ar iškrovei mano daiktus?

– Taip, pone, – atsakiau.

Mums grįžtant į dirbtuvę, pamačiau milžinišką audeklą, kabantį kaip didžiulis voratinklis aukštai kampe ant virvių.

– O kas čia? – paklausiau beveik nesuvokdamas, kad ištariau tuos žodžius.

– Čia mano parašius.

Sustingau.

Pasukau galvą link senuko ir pažvelgiau jam tiesiai į akis.

– Parašius? Jūs parašiuotininkas?

Vėl nusišypsojo, išvydau visus geltonos spalvos atspalvius.

– Buvau. Ir puikus.

– Nieko sau! – pakomentavau. Nebežinojau, ką dar pasakyti, nors ir jutau, jog sprandas nutirpo.

Išėjome laukan.

Buvo beveik vakaras.

– Rastai, – tarė.

– Ką? – dairiausi aplinkui, nes užtrukome ilgiau, nei galvojau, ir, nors senis buvo labai malonus, nuo viso to šlamšto man darėsi nejauku.

– Ar turi kokį darbą?

– Einu į mokyklą.

– Žinoma. O po pamokų ką nors veiki?

– Ką, pavyzdžiui?

– Išvežioji laikraščius, dirbi ledainėje, vienu žodžiu, ar užsiimi kuo nors, kuo užsiima tavo amžiaus jaunuoliai, kad prastumtų popietes?

Jei senis šitai turėjo omenyje, gerai pagalvojęs, galėjau pasakyti, kad dirbu: leisdavau laiką kartu su Soniu, Dereku ir kitais, mes kalbėdavomės. Daug ką reikėdavo aptarti. Aš į tokią veiklą labai rimtai žiūrėjau, tačiau buvo aišku, kad senis ne tai norėjo išgirsti.

– Kodėl klausiate?

Jis parodė man savo rankas.

– Ar matai šituos griaučius? Ima silpti. Būtų visai gerai, jei man kas nors šiek tiek padėtų. Šen bei ten patvarkytų, kad būtų tvarkingiau, prižiūrėtų lėktuvą, išteptų alyva vyrius... Gerai tau sumokėčiau.

Norėjau paklausti kiek, bet ir toliau žvelgiau į lėktuvą. Nežinau kodėl, bet mintis, kad galiu padirbėti prie jo, man atrodė nuostabi. Anksčiau pajutau, jog surakino sprandą, dabar įtampa užgulė jau ir pečius. Taigi sutikau.

Tačiau nebuvo įsitikinęs, ar viską suvokiu. Šiaip ar taip, o kodėl būtent aš? Ketinau tave apvogti, net nežinai, kas esu, o siūlai man darbą? Norėjau paklausti visų šių dalykų, bet, kaip visuomet, tylėjau.

– Einu paieškoti tau dviračio, – tuomet pridūrė Karteris.